

Vilniaus universitetas
Medicinos fakultetas

STUDENTŲ MOKSLINĖS VEIKLOS TINKLO LXXVI KONFERENCIJA

Vilnius, 2024 m. gegužės 13–17 d.

PRANEŠIMŲ TEZĖS

Leidinį sudarė

VU MF Mokslo ir inovacijų skyriaus

inovacijų specialistas Kristijonas PUTEIKIS ir

administratorė Rima DAUNORAVIČIENĖ

VILNIAUS
UNIVERSITETO
LEIDYKLA

2024

Mokslo komitetas:

doc. dr. Valdemaras Jotautas
dr. Diana Bužinskienė
prof. dr. Violeta Kvedarienė
prof. dr. (HP) Saulius Vosylius
prof. habil. dr. (HP) Gintautas Brimas
Indrė Sakalauskaitė
Laura Lukavičiūtė
dr. Agnė Abraitienė
doc. dr. Jūratė Pečeliūnienė
prof. dr. Vaiva Hendrixson
doc. dr. Ieva Stundienė
prof. dr. Eglė Preikšaitienė
doc. dr. Birutė Zablockienė
prof. dr. Pranas Šerpytis
Artūras Mackevičius

dr. Žymantas Jagelavičius
doc. dr. Agnė Kirkliauskienė
prof. dr. Marius Miglinas
Žilvinas Chomanskis
doc. dr. Kristina Ryliškienė
prof. dr. Vilma Brukienė
doc. dr. Saulius Galgauskas
Andrius Žučenka
doc. dr. Birutė Brasiūnienė
doc. dr. Jaunius Kurtinaitis
prof. dr. Eugenijus Lesinskas
doc. dr. Goda Vaitkevičienė
prof. dr. Alvydas Navickas
doc. dr. Rima Viliūnienė
prof. dr. (HP) Edvardas Danila

prof. dr. Nomedą Rima Valevičienė
Teresė Palšytė
doc. dr. Vytautas Tutkus
doc. dr. Danutė Povilėnaitė
dr. Viktorija Andrejevaitė
prof. dr. Robertas Stasys Samalavičius
dr. Agnė Jakavonytė-Akstinienė
doc. dr. Jurgita Stasiūnienė
dr. Arnas Bakavičius
prof. dr. Gilvydas Verkauskas
prof. dr. Sigitą Lesinskienė
doc. dr. Marija Jakubauskienė
prof. dr. (HP) Janina Tutkuvienė

Organizacinis komitetas:

Kristina Marcinkevičiūtė
Viktorija Rakovskaitė
Austėja Grudytė
Justina Semenkovaitė
Matas Žekonis
Rokas Žekonis
Milvydė Marija Tamutytė
Augustė Senulytė
Miglė Miglinaitė
Rokas Bartuška
Damian Luka Mialkowskyj
Karina Mickevičiūtė
Jovita Patricija Druta
Emilija Šauklytė

Austėja Račytė
Tadas Abartis
Mindaugas Smetaninas
Rafal Sinkevič
Gerda Šlažaitė
Kamilė Čeponytė
Einis Novičenko
Benas Matuzevičius
Gabriela Šimkonytė
Ieva Ruzgytė
Milda Mikalonytė
gyd. rez. Valentinas Kūgis
gyd. rez. Gabrielė Bielinytė
Vėjas Vytautas Jokubynas

Deivilė Kvaraciejūtė
Julija Pargaliauskaitė
Paulius Montvila
Rūta Bleifertaitė
Alicija Šavareikaitė
Julija Kondrotaitė
Gediminas Gumbis
Joana Leščevskaja
Gabrielė Bajoraitė
Augustinas Stasiūnas
Odeta Aliukonytė
Robertas Basijokas
Elvin Francišek Bogdzevič

ISSN 2783-7831 (skaitmeninis PDF)

© Tezių autoriai, 2024

© Vilniaus universitetas, 2024

NAUJOS PSICHOAKTYVIOS MEDŽIAGOS IR JŲ VARTOJIMO PREVENCIJA

Darbo autoriai. Justė LIVEIKYTĖ, Kornelija LIPNICKAITĖ, Viktoras MASEVIČIUS, II kursas.

Darbo vadovas. Prof. Dr. Jolanta DADONIENĖ, VU MF Sveikatos mokslų institutas, Visuomenės sveikatos katedra.

Darbo tikslas. Išsiaiškinti pagrindines naujų psichoaktyviųjų medžiagų (toliau – NPM) vartojimo priežastis bei populiariausias NPM.

Darbo metodika. Atliktas kiekybinis tyrimas taikant anoniminės anketinės apklausos metodą nekontaktiniu būdu (internetine platforma „Google forms“). Tikslinė grupė – 14–19 metų jaunimas, bent kartą bandęs NPM. Klausimyne minimos naujos psichoaktyvios medžiagos pagal ENNSC. Tyrimas buvo atliktas 2023 lapkričio mėnesį. Iš viso, tyrimo imtį sudarė 130 dalyvių, nuo 14 iki 19 metų amžiaus. Klausimai apėmė demografinę informaciją, pvz., amžių, lytį ir geografinę vietą, vartojamų NPM tipų identifikavimas, vartojimo dažnumas ir veiksniai, turintys įtakos NPM išbandymui ir tolimesniam vartojimui. Tyrimo dalyvių grupė buvo pasiekta per platformas: „Facebook“, „Instagram“, „Discord“.

Rezultatai. Iš 130 tyrime dalyvavusių respondentų 42 (32,3 proc.) nurodė kažkada gyvenime vartoję NPM. Didžioji dalis respondentų gyvena didmiesčiuose. Daugiau nei pusė respondentų (23) atsakė, jog jų tėvai gyvena kartu, trečdalis (14) teigė, kad jų yra tėvai išsiskyrę ir 5 atsakė, jog jie augo su vienu iš tėvų. Didžioji dalis tiriamųjų atsakė turintys brolių ar seserų (36), 6 atsakė esantys vienturčiai. Tyrimo metu respondentų buvo klausiama, kaip dažnai jie yra vartoję tam tikrus NPM, šiuo atveju sintetinių kanabinoidų. Daugiau nei 5 kartus vartojo 19 respondentų, iš vis nebandę – 5 respondentai. Katinonų daugiau nei 5 kartus vartojo 8 respondentai. Amfetaminų daugiau nei 5 kartus vartojo 8 respondentai. Triptaminų daugiau nei 5 kartus vartojo 1 respondentas. Fentilaminų 4–5 kartus vartojo 2 respondentai. Opioidų, piperazinų 4–5 kartus vartojo 1 respondentas. Apklausoje respondentų buvo klausiama dėl kokios priežasties pradėjo vartoti NPM. 12 respondentų teigia, jog norėjo pagerinti emocinę būklę, 15 respondentų NPM vartojimas buvo būdas sumažinti stresą bei 20 respondentų atsakė, jog tai buvo būdas atsipalaiduoti. 4 respondentai vartojo NPM kaip savęs žalojimo išraišką, o 4 respondentai pradėjo vartoti dėl spaudimo, keliamo aplinkinių. 29 respondentai norėjo išbandyti ką nors naujo ir 24 respondentai norėjo smagiai praleisti laiką su draugais, 9 respondentai pradėjo vartoti iš nuobodulio. 2 respondentai įrašė savo parinktį: vienas iš jų teigė, jog jį domino psichoaktyvios medžiagos, o kitas teigė, jog pradėjo nuo kanapių. Dažniausiai respondentai vartojo namuose bei pas draugus (30). 12 respondentų atsakė, jog vartojo mokykloje, 19 respondentų nurodė mišką,

10 respondentų vartojo apleistose struktūrose. Didžioji dalis (18 respondentų) vartojo per socialinius susibūrimus. 25 respondentai atsakė, jog su narkotikų prekeiviais susipažįsta už namų ir mokyklos ribų. Apklausoje buvo klausama, ar respondentai žino narkotinių medžiagų daromą žalą jų sveikatai. Teigiamai atsakė 40 respondentų, neigiamai – 2 respondentai. 27 respondentai atsakė norintys sustoti ir 15 respondentų atsakė neturintys tokio noro. Didžioji dalis respondentų atsakė niekada nėra kreipęsi pagalbos. Daugiausiai respondentų išreiškė norą įsteigti viešų reabilitacijos centrų, kuriuose galima gydytis anonimiškai ir nemokamai (šiuo metu nėra tokios galimybės) (27 respondentai). Psichoterapiją pasirinko 25 respondentai, stigmos mažinimą – 23 respondentai, psichotropinių medžiagų dekriminalizaciją – 22 respondentai, informuoti žmones apie priklausomybės centro teikiamas paslaugas – 20 respondentų, didinti užimtumą mokyklose ar savivaldybėje – 10 respondentų.

Išvados. Populiariausia NPM yra sintetiniai kanabinoidai, kuriuos respondentai yra ypač linkę bandyti pakartotinai. Antroje vietoje pagal populiarumą – sintetiniai katinonai ir amfetaminai. Sintetinius katinonus yra bandę 42,9 proc., o amfetaminų – 45,2 proc. tyrimo dalyvių. Kaip ir su sintetiniais kanabinoidais, pastebimas pakartotinis vartojimas.

Nepastebėta tvirto sąryšio su šeimynine padėtimi ir NPM vartojimu, ir išsiskyrusių šeimų atžalos vartoja ir tie, kurių tėvai kartu. Tačiau pastebėtas sąryšis su brolio ar sesers turėjimu ir NPM vartojimu. Taip pat, labiau linkę vartoti vyresnieji broliai ar seserys. Didžioji dalis respondentų teigė vartojantys narkotines medžiagas už mokyklos ribų: namuose (71,4 proc.), pas draugus (71,4 proc.), miške (45,2 proc.), klubuose ar baruose (45,2 proc.). Taip pat respondentai vartoja narkotines medžiagas dažniausiai laisvu laiku: per socialinius susibūrimus (42,9 proc.) ir savaitgaliais (38,1 proc.).

Raktažodžiai. Naujos psichoaktyvios medžiagos; jaunimas; vartojimas.